

ปัจจัยทำนายนายการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้ดูแลในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท ภาคใต้ตอนบน

นางชนมาภรณ์ พงศ์จันทร์เสถียร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FACTORS PREDICTING EXPRESSED EMOTION OF FAMILY CAREGIVER OF
SCHIZOPHRENIC PATIENTS, UPPER PART OF SOUTHERN REGION

Mrs. Chonmaporn Pongjantarasiatien

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Nursing Science Program in Mental Health and Psychiatric Nursing
Faculty of Nursing
Chulalongkorn University
Academic Year 2006
Copyright of Chulalongkorn University

490908

ชนมาภรณ์ พงศ์จันทร์เสถียร : ปัจจัยทำนายการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้ดูแลในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท ภาคใต้ตอนบน. (FACTORS PREDICTING EXPRESSED EMOTION OF FAMILY CAREGIVER OF SCHIZOPHRENIC PATIENTS, UPPER PART OF SOUTHERN REGION)
อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร.จินตนา ยูนิพันธุ์, 142 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้ดูแลในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท ภาคใต้ตอนบน และเพื่อศึกษาปัจจัยคัดสรร คือ ปัจจัยด้านผู้ป่วย ได้แก่ การทำงาน ปัจจัยด้านผู้ดูแล ได้แก่ ความเพียงพอของรายได้ การเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหา การรับรู้ความรุนแรงของอาการทางจิต ความทุกข์ทรมาน ความสามารถในการดูแลผู้ป่วยจิตเภท และระยะเวลาการเผชิญหน้ากับผู้ป่วย ร่วมกันทำนายการแสดงออกทางอารมณ์ด้านลบและด้านบวกของผู้ดูแลในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ดูแลในครอบครัวที่มารับบริการแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลที่ให้บริการด้านสุขภาพจิตและจิตเวช ภาคใต้ตอนบน จำนวน 160 คน ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดการเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหา แบบวัดความทุกข์ทรมาน แบบวัดความสามารถในการดูแล แบบวัดการรับรู้ความรุนแรงของอาการทางจิต แบบวัดการแสดงออกทางอารมณ์ด้านลบและด้านบวก ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือทุกฉบับ โดยมีค่า Cronbach Alpha .74,.86,.78,.89,.86,.89 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การแสดงออกทางอารมณ์ด้านลบและด้านบวกของผู้ดูแลในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท ภาคใต้ตอนบน อยู่ในระดับที่เหมาะสม
2. ตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายการแสดงออกทางอารมณ์ด้านลบ ของผู้ดูแลในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การรับรู้ความรุนแรงของอาการทางจิต ความสามารถในการดูแลผู้ป่วยจิตเภท และระยะเวลาการเผชิญหน้ากับผู้ป่วย โดยสามารถร่วมกันทำนายการแสดงออกทางอารมณ์ด้านลบได้ร้อยละ 29.7 (R²=.297)
3. ตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายการแสดงออกทางอารมณ์ด้านบวกของผู้ดูแลในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การรับรู้ความรุนแรงของอาการทางจิต และการเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหา โดยสามารถร่วมกันทำนายการแสดงออกทางอารมณ์ด้านบวกได้ ร้อยละ 11.6 (R²=.116)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$Z_{\text{การแสดงออกทางอารมณ์ด้านลบ}} = .340 Z_{\text{การรับรู้ความรุนแรงของอาการทางจิต}} - .270 Z_{\text{ความสามารถในการดูแล}} + .197 Z_{\text{ระยะเวลาการเผชิญหน้า}}$$

$$Z_{\text{การแสดงออกทางอารมณ์ด้านบวก}} = .258 Z_{\text{การรับรู้ความรุนแรงของอาการทางจิต}} - .166 Z_{\text{การเผชิญความเครียด}}$$

สาขาวิชา การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช ลายมือชื่อลิต.....
ปีการศึกษา.....2549..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4877562036 : MAJOR MENTAL HEALTH AND PSYCHIATRIC NURSING

KEY WORD: EXPRESSED EMOTION / FAMILY CAREGIVER OF SCHIZOPHRENIC PATIENT

CHONMAPORN PONGJANTARASATIEN : FACTORS PREDICTING EXPRESSED EMOTION OF FAMILY CAREGIVER OF SCHIZOPHRENIC PATIENTS, UPPER PART OF SOUTHERN REGION THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. JINTANA YUNIBHAND, Ph.D., 142 pp.

The purposes of this descriptive research were to study expressed emotion of family caregiver of schizophrenic patients, and determine predictors of expressed emotion of family caregiver of schizophrenic patients. The predicting variables were a factor related to patients which was working status; factors related to family caregiver which were income, problem focus coping strategies, perceived severity of illness, sense of suffering, patient care ability, and face to face contact. Research subjects which were selected by multistage sampling, were 160 family caregivers of schizophrenic patients receiving mental health treatment in out patient department of hospitals upper part of southern region. Research instruments were scales which were designed to measure problem focus coping strategies, sense of suffering, patient care ability, perceived severity of illness, and expressed emotion of family caregivers, positive and negative aspects. The reliability of the scales by Cronbach Alpha were .74,.86,.78,.89,.86,.89, respectively. Statistical techniques utilized in data analysis were percentage, mean, standard deviation, Pearson's product moment correlation and stepwise multiple regression

Major findings were as follows:

1. Expressed emotion in positive and negative aspects of family caregivers of schizophrenic patients, upper part of southern region were at the appropriate level.
2. Factors significantly predicted negative expressed emotion of family caregiver of schizophrenic patients were perceived severity of illness, patient care ability, and face to face contact, at the .05 level. These predictors were accounted for 29.7 percent ($R^2 = .297$)
3. Factors significantly predicted positive expressed emotion of family caregiver of schizophrenic patients were perceived severity of illness, and patient care ability, at the .05 level. These predictors were accounted for 11.6 percent ($R^2 = .116$)

The Standardized Score function was :

$$\begin{array}{rcl}
 Z & = & .340 Z & & -.270Z \\
 \text{Negative expressed emotion} & & \text{Perceived severity of illness} & & \text{Patient care ability} \\
 & & +.197Z & & \\
 Z & = & .258 Z & & -.166Z \\
 \text{Positive expressed emotion} & & \text{Face to face contact} & & \text{Problem focus coping} \\
 & & \text{Perceived severity of illness} & &
 \end{array}$$

Field of study Mental Health and Psychiatric Nursing Student's signature *Chonmaporn P.*

Academic year..... 2006.....Advisor's signature *Jintana Yunibhand*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.จินตนา ยูนิพันธุ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ให้ความรู้ ตรวจสอบแก้ไข ในทุกขั้นตอนของการทำวิทยานิพนธ์ ชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่และเป็นกำลังใจตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกทราบบ้างถึงความเสียสละของท่านเป็นที่สุด จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ร.ต.อ.หญิง ดร.ยุพิน อังสุโรจน์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ศรีสุขิ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งคณาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยรวมทั้งเป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ให้ความกรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลสวนสราญรมย์ และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการทดลองใช้เครื่องมือวิจัย ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกท่านในโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี โรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช โรงพยาบาลวชิระภูเก็ต โรงพยาบาลพังงาและโรงพยาบาลกระบี่ ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งขอขอบคุณผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภททุกท่านที่เห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่ออุทิศ คุณแม่อุบลรัตน์ และ เกสัชกรหญิงเขาวนิ ภูมิชัย ที่เป็นแรงใจ คอยสนับสนุนด้านการศึกษาแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณคุณมีเดช พงศ์จันทร์เสถียร ที่ได้คอยดูแล ห่วงใย ให้กำลังใจช่วยเหลือ สนับสนุนทุก ๆ ด้าน รวมทั้งเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญให้ผู้วิจัยมีกำลังใจ และมุ่งมั่นในการศึกษาจนสำเร็จด้วยดี

ท้ายนี้ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ทุกคน ที่ให้กำลังใจ ปลอบโยน ช่วยเหลือตลอดมา รวมทั้งสมาชิกกลุ่มงานจิตเวช โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานีทุกท่านที่คอยช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ และเป็นกำลังใจแก่ข้าพเจ้าตลอดเวลาที่ศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	6
แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	10
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
ผู้ป่วยจิตเภทและการดำรงชีวิตในครอบครัว.....	13
ครอบครัวผู้ป่วยจิตเภทและผู้ดูแลในครอบครัวภาคใต้ตอนบน.....	19
การพยาบาลผู้ป่วยจิตเภทและครอบครัว.....	26
การแสดงออกทางอารมณ์ของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท.....	28
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท.....	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	52
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	57
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	58
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	58
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	60
การหาความตรงของเครื่องมือ.....	66
การหาความเที่ยงของเครื่องมือ.....	67
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	68
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	70

	๗
บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
5 สรุปและอภิปรายผล.....	94
สรุปผลการวิจัย.....	95
อภิปรายผลการวิจัย.....	99
ข้อเสนอแนะ.....	106
รายการอ้างอิง.....	107
ภาคผนวก.....	121
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ.....	123
ภาคผนวก ข ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	125
แบบฟอร์มพิทักษ์สิทธิผู้ตอบแบบสอบถาม.....	132
ภาคผนวก ค การวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของเครื่องมือวิจัย.....	135
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	142

สารบัญตาราง

ณ

ตาราง		หน้า
1	จำนวนโรงพยาบาลในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน.....	60
2	ค่าความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	67
3	ค่าความเที่ยงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	68
4	จำนวนและร้อยละของผู้ดูแลในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท จำแนกตาม เพศ อายุ ระยะเวลาการดูแลผู้ป่วย ความสัมพันธ์กับผู้ป่วย ระดับการศึกษา ลักษณะอาชีพ ความเพียงพอของรายได้ และระยะเวลาที่เผชิญหน้ากับผู้ป่วยในแต่ละสัปดาห์.....	72
5	จำนวนและร้อยละของผู้ป่วยจิตเภทจำแนกตาม เพศ อายุ ระยะเวลาการเจ็บป่วย สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา การทำงาน.....	74
6	คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแสดงออกทางอารมณ์ด้านลบของผู้ดูแลในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท และค่าความถี่ร้อยละ ของระดับคะแนนการแสดงออกทางอารมณ์ด้านลบ.....	75
7	คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแสดงออกทางอารมณ์ด้านบวกของผู้ดูแลในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท และค่าความถี่ร้อยละ ของระดับคะแนนการแสดงออกทางอารมณ์ด้านบวก.....	76
8	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการแสดงออกทางอารมณ์ด้านลบของผู้ดูแลในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภทจำแนกตามรายด้าน และรายข้อ.....	77
9	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการแสดงออกทางอารมณ์ด้านบวกของผู้ดูแลในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภทจำแนกตามรายด้าน และรายข้อ.....	79
10	ศึกษาค่าพิสัย คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร การเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหา ความสามารถในการดูแลผู้ป่วยจิตเภท ความทุกข์ทรมาน การรับรู้ความรุนแรงของอาการทางจิต.....	80
11	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหา.....	81
12	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความสามารถในการดูแลผู้ป่วยจิตเภท จำแนกตามรายด้านและรายข้อ.....	82
13	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความทุกข์ทรมาน.....	84
14	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการรับรู้ความรุนแรงของอาการทางจิต.....	85

ตาราง		หน้า
15	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ความเพียงพอของรายได้ การทำงาน ระยะเวลาการเผชิญหน้ากับผู้ป่วยในแต่ละสัปดาห์ การเผชิญความเครียดแบบ มุ่งแก้ปัญหา ความสามารถในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทความทุกข์ทรมาน และการ รับรู้ความรุนแรงของอาการทางจิต กับการแสดงออกทางอารมณ์ด้านลบของผู้ดูแลในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท.....	86
16	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ และสัมประสิทธิ์การ ถดถอยของตัวแปรในการพยากรณ์การแสดงออกทางอารมณ์ด้านลบของผู้ดูแล ในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานและค่าคงที่ของการ พยากรณ์.....	87
17	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการ ถดถอย ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ และการทดสอบความมีนัยสำคัญของ สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่เพิ่มขึ้น ในการทำนายการแสดงออกทางอารมณ์ด้าน ลบของผู้ดูแลในครอบครัว เมื่อใช้วิธีการถดถอยแบบเป็นขั้นตอน.....	88
18	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ และค่าคะแนนมาตรฐาน ทดสอบความมีนัยสำคัญของตัวพยากรณ์.....	89
19	วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ความเพียงพอของรายได้ การ ทำงาน ระยะเวลาการเผชิญหน้ากับผู้ป่วยในแต่ละสัปดาห์ การเผชิญ ความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหา ความสามารถในการดูแลผู้ป่วยจิตเภท ความ ทุกข์ทรมาน การรับรู้ความรุนแรงของอาการทางจิต และการแสดงออกทาง อารมณ์ด้านบวก.....	90
20	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ และสัมประสิทธิ์การ ถดถอยของตัวแปรในการพยากรณ์การแสดงออกทางอารมณ์ด้านบวกของผู้ดูแล ในครอบครัวผู้ป่วยจิตเภท ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน และค่าคงที่ของการ พยากรณ์.....	91
21	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการ ถดถอย ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ และการทดสอบความมีนัยสำคัญของ สัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่เพิ่มขึ้นในการทำนายการแสดงออกทางอารมณ์ด้าน บวกของผู้ดูแลในครอบครัว เมื่อใช้วิธีการถดถอยแบบเป็นขั้นตอน.....	92

ตาราง

หน้า

22	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ และค่าคะแนนมาตรฐาน ทดสอบความมีนัยสำคัญของตัวพยากรณ์.....	93
----	--	----